

S. VEČENAJ, *Adam i Eva*

München, Torinu i Milanu. Retrospektivna izložba priređena mu je u Hlebinama 1981. i Zagrebu 1994. Bavi se pisanjem pjesama i skupljanjem etnografskoga blaga Podravine.

LIT.: M. Gvozdanović, *Mlada generacija Hlebinske škole*, Sloga, 1957, 10. — M. Bašičević, Ivan Večenaj (katalog), Zagreb 1959. — O. Bihalji-Merin, *Umetnost naivnih, Jugoslavija* (Beograd), 1959, 17. — M. Galen, *Contemporary Yugoslav Primitive Painters* (katalog), London 1961. — G. Gamulin, Ivan Večenaj, *Izraz*, 1963, 2. — B. Kelemen, *Naivno slikarstvo Jugoslavije*, Zagreb 1969. — V. Maleković, *Hrvatska izvorna umjetnost*, Zagreb 1973. — G. Gamulin, *I pittori naïfs della scuola de Hlebina*, Milano 1974. — C. Fisković i B. Kelemen, Ivan Večenaj (katalog), Zagreb 1975. — G. Gamulin, Ivan Večenaj, Zagreb 1975. — J. Depolo, Ivan Večenaj (katalog), Hlebina 1981. — T. Maroević i A. Škunca, Ivan Večenaj, Zagreb 1994. R.

VEČENAJ, Stjepan, naivni slikar (Gola kraj Koprivnice, 24. XII. 1928). Po zanimanju zemljoradnik. Prve upute dobio 1957. od brata Ivana. Izlaže od 1962. Afirmirao se s trećom generacijom pripadnika hlebinske škole, ali djeluje u dosta izoliranom prekodravskom području. Osim na staklu,

F. VEJZOVIĆ, *Prividenje*

slika i na platnu. Osebnim kolorizmom oblikuje glavne motive svojih slika — svakodnevne događaje i radove na selu (*Ribiči*, 1972; *Japa i majka idu iz šume*, 1978; *Idu na prelo*, 1979; *Žeteoci*, 1986). Omiljeni su mu snježni krajolici (*Zimska noć*, 1979). — Samostalno izlagao u Crikvenici (1978, 1979), Zagrebu (1979, 1989), New Yorku (1980) i Hlebinama (1989).

LIT.: B. Kelemen, *Naivno slikarstvo Jugoslavije*, Zagreb 1969. — M. Špoljar, Stjepan Večenaj (katalog), Zagreb 1979. — O. Ričko, Stjepan Večenaj (katalog), Zagreb 1989. R.

VENDRAMUS, Marko → MARKO VENDRAMUSOV

VEGIUM → KARLOBAG

VEJZOVIĆ, Fadil, slikar i grafičar (Sarajevo, 14. III. 1943). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1966 (R. Goldoni). Usavršavao grafiku u Nürnbergu 1971–75 (Cl. Fischer). Od 1976–86. radio u magazinu »Start« kao ilustrator, grafički savjetnik i umjetnički direktor. Grafički uređuje i oprema kataloge i monografije. U početku pripadao lirske apstrakciji, slikarstvu brzih i spontanih rukopisnih znakova (*Zid*, 1979). Slijedi ciklus *Pygmalion* (1984–86) u kojemu se figurativni motiv isprepleće s »apstraktnim« okruženjem. Ciklus bakropisa s istom temom (1987) svojim se kolorističkim bogatstvom svrstava u tzv. slikarsku grafiku. S V. Barbierijem izdao je 1987. bibliofilsku mapu *Petar Hektorović*, s iluminacijama punim renesansne živosti i figurativne simbolike. Ciklus višebrojnih drvoreza *Gilgameš* (1988–90) te započeti *Hanibal Lucić* (1991) i *Pjesnik i sjena* (1993) izvedeni su u duhu slobodne figuracije i potvrđuju autorovu sklonost prema literarno-mitološkim izvorima. — Samostalno je izlagao u Zürichu, Erlangenu, Nürnbergu, Zagrebu, Varaždinu, Beogradu, Splitu, Labinu i Sarajevu.

LIT.: G. Quien, Fadil Vejzović — grafike, crteži (katalog), Zagreb 1980. — V. Bužančić, Fadil Vejzović (katalog), Zagreb 1986. — Lj. Domic, *Opsjednut čitanjem*, Vjesnik, 26. III. 1988. — Ž. Sabol, Fadil Vejzović (katalog), Zagreb 1989. — G. Quien, Fadil Vejzović (katalog), Zagreb 1994. Ž. Sa. i R.

VEJZOVIĆ, Munir, slikar i grafičar (Doboj, 29. I. 1945). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1970 (A. Mezdijć). Još za studija vezuje se uz ekspresionizam u kojemu otkriva idealno ozračje za svoje arkadijske motive s mitološkim bićima, vedute gradskih trgova i ulica, mrtve prirode i motive iz kavana i ateljea (*Posjeta*, 1982; *Gospa draži neviđenih*, 1983; *Mrtva priroda*, 1983; *Cirkus*, 1987; *Zrinjevac*, 1993). Izraziti je kolorist; odlikuje se perfekcionizmom izvedbe, profinjnim osjećajem za slikarsku materiju i nadahnutim odnosom prema intimističko-erotskim temama (*Metamorfoza*, 1984). Od 1987. zaokupljen je religioznim motivima (*Pietà*, 1989; *Vukovarski triptih*, 1991) i oživljavanjem snovite prošlosti u ciklusu *Terra incognita* (1987–89). Objavio bibliofilsku mapu monotipija *Pastorale* 1986. i mapu grafika *Himba* (s pjesnikom D. Katunarićem) 1988. Važni su i njegovi sažeti crteži, puni vitalnosti i dinamike. — Samostalno je izlagao u Zagrebu, New Yorku, Beču, Beogradu, Dortmundu, Varaždinu, Parizu, Velikoj Gorici, Osijeku, Samoboru i Ljubljani.

LIT.: J. Depolo, Munir Vejzović (katalog), Zagreb 1979. — A. Bravar, *Tiha senzacija*, Oko, 1982, 23. — D. Grubić, Zagreb u djelima likovnih umjetnika (katalog), Zagreb 1984. — J. Depolo, Munir Vejzović (katalog), Wien 1984. — D. Grubić, Munir Vejzović (katalog), Zagreb 1985. — M. B. Protić, Munir Vejzović: *Pastorale* (katalog), Beograd 1986. — J. Depolo, Munir Vejzović, Zagreb 1988. — Isti, Munir Vejzović (katalog), Velika Gorica 1992. — Isti, Munir Vejzović (katalog), Zagreb — Ljubljana 1994. J. Dep. i R.

VEKENEGA, opatica samostana benediktinki Sv. Marije u Zadru u XI/XII. st. Pripadala rodu Madijevaca, kei Cike; umrla 1111. Uz samostansku crkvu dala sagraditi zbornu dvoranu (kapitul) i zvonik; obje su građevine najstariji primjerci zreloga romaničkoga stila u Hrvatskoj. Unutar jednoga luka na bočnome zidu ugrađena je Vekenegina grobnica. Uz njezino se ime vezuju dva iluminirana kodeksa pisana beneventanom: evanđelistar, danas u knjižnici Bodleiana u Oxfordu (MS Canonici, lat. 61) i časoslov u knjižnici Madžarske akademije u Budimpešti (MS cod. lat. oct. 5).

LIT.: V. Novak i B. Telebaković-Pecarski, Vekenegin evanđelistar, *Starine JAZU*, 1962, 51. — I. Petricoli, *Umjetnička baština samostana sv. Marije u Zadru*, Radovi HJZ, 1968, 13–14. — M. Grgić, *Dva nepoznata svetomarijska rukopisa u Budimpešti*, *ibid.*, 1968, 13–14. — Z. Jeras Plohl, *Obnova kapitula benediktinskog samostana sv. Marije u Zadru*, *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 1975, 1. I. Pet.

VELA LUKA, gradić i luka na Z dijelu otoka Korčule. Na području Vele Luke postoje tragovi ljudske nazočnosti već od prapovijesti. Najvažnije je arheol. nalazište → *Vela spilja* iz mlađega kamenog doba. Ilir. je razdoblje zastupano nizom gradina i gomila (Kovnica, Tečar, Potirna, Glavica Sv. Ivana), grčko (helenističko) nalazima novca iz okolice Blata, Smokvice i

Vele Luke, dok su nalazi i lokaliteti iz rim. doba mnogobrojniji u Bradatu, Gudulji — Beneficiju, Gradini, Triporti, otočiću Gubeši, Proizdu, Kamenjaku, Mirju, Potirni itd. Ostaci brodoloma otkriveni su u uvali Gradina pokraj Vele Luke, kraj otočića Ploče i dr. — Crkvu Sv. Ivana u predjelu Gradina spominju dokumenti od XV. st. Crkva je jednobrodna, sa zvonikom na preslicu sred pročelja; unutrašnjost je presvođena gotičkim svodom. Župna crkva i zvonik građeni u neohistorijskome stilu rad su E. Vecchietija. Usred gradića je memorijalni spomenik, rad Mirka Ostoje iz 1950.

LIT.: V. Foretić, Otok Korčula u srednjem vijeku do 1420. g., Zagreb 1940. — I. Fisković, Kasnosrednjovjekovne crkvice Korčule, SHP, 1984, 14. — C. Fisković, O graditeljima Josipu Sladi i Emiliju Vecchietiju u Splitu, Kulturna baština, 1987, 17. — B. Čećuk i D. Radić, Vela špilja, Pretpovijest otoka Korčule (katalog), Vela Luka 1995. R.

VELA SPILJA, špilja iznad Vele Luke na otoku Korčuli. Arheol. nalazi potječu iz nekoliko kulturnih slojeva. Iz mlađega su kamenog doba keramika, kremene i koštane rukotvorine te kamene izrađevine — žrvnjevi, sjekire. Stariji neolitik karakterizira tzv. impresso-keramika, srednji obojena (slikana) keramika koja se vezuje uz danijsko-ripolsko-kakanjski kulturni krug, kao i keramika koja najvjerojatnije tvori posebnu kulturu, dok nalazi iz kasnoga neolitika pripadaju hvarskoj kulturi i njezinoj velolučkoj inačici. Otkrićem četiriju »zgrčenih« kostura (dvaju dječjih ispod sloja s impresso-keramikom i dvaju u kasnoneolitičkome horizontu) uvelike se mijenjaju predodžbe o duhovnome životu te pogrebnim običajima i obredima u cijelome jadranskome kulturnom krugu. Pronađeni keramički ulomci u bakrenodobnom sloju vežu se uz kulture kanelirane i inkrustirane keramike. Mlađi slojevi u Veloj špilji pripadaju brončanome i željeznome dobu, te grčkom (helenističkom), rim. i biz. razdoblju.

LIT.: B. Čećuk, Vela špilja pokraj Vele Luke, Luško libro, II, Zagreb 1994. — J. Müller, Das ostadriatische Frühneolithikum, Die impresso-Kultur und die Neolithisierung des Adriaumes, Berlin 1994. — B. Čećuk i D. Radić, Vela špilja, Pretpovijest otoka Korčule (katalog), Vela Luka 1995. B. Čk.

VELA SPILJA (Jama), špilja na Z padinama Osorčice na otoku Lošinj. Najstariji su arheol. nalazi iz paleolitika (razvijeni i finalni gravettien i aurignacien). Mlađi slojevi pokazuju da je špilja bila u upotrebi i u mezolitu i neolitu; starija neolitička keramika važna je za proučavanje tzv. impresso kulturne skupine.

LIT.: V. Miroslavić, Impresso-cardium keramika na otocima Cresu, Lošinj i Krku — prilog prethistoriji jadranskog kulturnog kruga, Arheološki radovi i rasprave, II, Zagreb 1962. — Isti, Vela špilja, prethistorijsko nalazište na otoku Lošinj, ibid., VI, Zagreb 1968. — Š. Batović, Stariji neolitik ili impresso kulturna skupina, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, II, Sarajevo 1979. — B. Čećuk, Prilog proučavanju keramike impresso-cardium na otocima Lošinj i Cresu, u knjizi: Arheološka istraživanja na otocima Cresu i Lošinj, Zagreb 1982. B. Čk.

VELIKA, naselje na J podnožju Papuka S od Požege. U blizini rim. nekropola na Radovanačkome brdu. U sr. vijeku sjedište vlastelinstva (castrum i opidum *Velika, Velyke*), u vlasništvu plemića Veličkih (poslije Bekefi Velyke). — Ostaci burga iz XIII. st., što se ističu na visokom stjenovitom izdanku Papuka, pokazuju četverokutnu osnovu s trokutastim suženjem koje završava obrambenom kulom. — Od tri srednjovj. crkve u naselju očuvana je gotička župna crkva Sv. Augustina s četverokutnim svetištem, gotičkim trijumfalnim lukom, sjedalima (sediljama) u svetištu i lađi. God. 1987. pronađene su gotičke freske u dva sloja na vanjskome juž. pročelju crkve (srodnosti s freskama u požeškoj crkvi Sv. Lovre). Franjevci preuzimaju crkvu 1575. i poslije oslobođenja od Turaka 1690. grade veliki barokni samostan s klaustrom, produžuju i barokiziraju crkv. lađu; visoki toranj s puškarnicama, iz prve faze dogradnje, smješten je u produžetku svetišta. Samostan je postupno rušen u XIX. st., posljednje krilo 1922; barokni namještaj je raznesen (slika s gl. oltara u Muzeju u Požegi, slika Sv. I. Nepomuka kod požeških franjevaca). U crkvi je smještena zbirka arheol. i umj. predmeta s područja Požeške kotline. — Na groblju se nalazi barokna kapela Sv. Nikole.

LIT.: J. Kempf, Požega, Požega 1910. — G. Szabo, SG, str. 118—119. — Z. Horvat, Tvrdi grad Velika, Vijesti MK, 1974, 3—4. — Z. Horvat i I. Mirnik, Graditeljstvo srednjeg vijeka u Požeškoj kotlini, u zborniku: Požega 1227—1977, Požega 1977. — P. Cvekan, Velika, Velika 1982. — D. Vukićević, Samaržija, Sakralna gotička arhitektura u Slavoniji, Zagreb 1986. Z. Uz.

VELIKA GORICA, grad u Turopolju, J od Zagreba. Arheol. nalazi potječu iz doba prapovijesti (kultura grobnih polja sa žarama), antike (rim. ranocarski grobovi) i ranoga srednjeg vijeka. Iz slav. grobova (oko 800) potječu mnogi prilozi: keramika podunavskoga tipa, drvena vjedrica, sjekire, strelice, noževi, zrna derdana (u uporabi u karolinškome kult. krugu) te ukrasni jezičac s motivima lozice i grifona (avarska tradicija). — U središtu Velike Gorice nalazi se tzv. *Turopoljski grad*, jednokatna zgrada

M. VEJZOVIĆ, Zrinjevac

pravokutne osnove (oko 1765) s trijemom u prizemlju prema parku. U njoj je bilo sjedište »Plemenite općine turopoljske«; u dvorani na katu (štukature, fresko-ukras) održavala su se »spravišća« (skupštine). U zgradi je smješten Muzej Turopolja (osn. 1960) koji ima arheol., etnograf., kulturno-pov. zbirku. Župnu crkvu Navještenja Marijina (1686—90) restaurirao je u duhu historicizma H. Bollé 1893; iz toga je doba i crkv. namještaj. U okviru Narodnoga sveučilišta od 1980. djeluje galerija »Galženica«.

LIT.: V. Hoffiller, Staro groblje u Velikoj Gorici, VjHAD, 1908—09, str. 120. — E. Laszowski, Plemenita općina Turopolje, Zagreb 1910. — J. Barle, Povijest turopoljskih župa, Zagreb 1911, str. 191—205. — V. Hoffiller, Prehistorijske žare iz Velike Gorice kraj Zagreba, Strena Buliciana, Zagreb 1925. — Isti, Corpus vasorum antiquorum, II, Paris 1938. — Z. Vinski, Ranosrednjovjekovni arheološki nalazi u Zagrebu i njegovoj okolici, Iz starog i novog Zagreba, II, Zagreb 1960, str. 50—51. — A. Horvat, Prilog poznavanju NO općine Velika Gorica, Vijesti MK, 1961, 5. — B. Lucić, Stara turopoljska vijećnica u Velikoj Gorici, ibid., 1961, 5. — Lj. Nikolajević, Hermann Bollé u Turopolju, ibid., 1980, 4. — R. Vuković, 15 godina Galerije Galženica (katalog), Velika Gorica 1996. A. Ht.

VELIKA MLAKA, selo JZ od Zagreba. Drvena kapela Sv. Barbare spominje se od 1642. Pregrađivana je u nekoliko navrata; današnji izgled potječe iz otprilike 1867, kada dobiva zvonik pred gl. pročeljem (temeljito restaurirana 1972—77). To je jednobrodna kapela s trostrano završenim svetištem; pokraj svetišta je sakristija. Grede od kojih su izvedene stijene

VELIKA MLAKA, kapela Sv. Barbare

